

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р АНДА ПАЛИЕВА

по конкурс за заемане на академичната длъжност „Професор“
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство/
Музикознание и музикално изкуство (История на музиката)
в Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“
с кандидат **доц. д-р ИЛИЯ ГРАМАТИКОВ**

Познавам от дълги години сериозните качества на Илия Граматиков, който още като студент се открояваше в часовете ми по история на музиката със своята способност за задълбочена аналитична работа и неконвенционално мислене. В по-нататъшното си професионално развитие той непрекъснато разкриваше убедително широтата на своите интереси и забележителния си потенциал във всяка една сфера на изява като музикант.

Завършил НМА „Проф. Панчо Владигеров“ с магистратура по две специалности – „Хорово дирижиране“ и „Музикознание“ („Музикална естетика“) и докторантура по „История на музиката“, с докторантска специализация по „Музикознание“ (история на музиката, съвременна музика и анализ) във Виенския Университет за музика и изпълнителско изкуство, Илия Граматиков разгръща многопосочно своя творчески активитет. Преподава история на музиката, доцент в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ и ръководител на Катедра „История на музиката и етномузикология“; публикува две мащабни монографии („Пасионът през втората половина на ХХ век: композиторски решения на литургичния жанр“ и „Инструменталните концерти на Георги Арнаудов: сюрреалистични препрочити на музикалната история“), както и десетки статии и студии по проблеми на съвременната музикална култура,

рецензии и критики; участва в множество национални и международни музиколожки конференции и различни изследователски проекти; изнася медийни и публични лекции и т.н. (забележителният диапазон на неговата музиколожка работа е виден от приложените от кандидата автобиография и справка за професионалните му изяви и резултати от педагогическата дейност). Паралелно той продължава и своята ангажираност с областта на изпълнителското изкуство – дирижира Дамския хор „Морфова – Проконова“, участва във вокалния ансамбъл „I DIRETTORI“, поема ръководството като артистичен директор на Международния фестивал за съвременна клавирна музика *ppIANISSIMO*. За всичко това е получил няколко престижни награди и номинации у нас и в чужбина.

Предложеният в настоящия конкурс най-нов труд на Илия Граматиков **„СКРИТИ БУКВИ – РАЗКРИТИ БЛЯНОВЕ. Наблюдения върху клавирните пиеси на Албена Петровиц Врачанска с проследяване на съпоставими явления в музикалната история“** е резултат и естествено продължение на постоянния му интерес към феномените на Новата музика, разглеждани от него винаги релативно, в контекста на цялата световна музикална традиция, независимо дали се отнася до български автор или някой от „класиците“ на ХХ век.

И отново, още при пръв поглед дори само върху **Съдържанието** на труда, прави впечатление извънредно оригиналният подход на автора към избрания обект и като тип музикологично изследване, и като структура. А лапидарната сентенция *QUAERENDO INVENIETIS* на титулната страница звучи и като ключ към мотивацията на Илия Граматиков за тази разработка, и като провокативен апел към четящите този текст. Всъщност необичайната конструкция, съградена върху познатите наименования на музикални жанрове, е стройна, ясна и сама по себе си сякаш наподобява триделна музикална форма,

обрамчена с така наречените *Moto*, с вътрешен ритъм (трикратно повтаремият модел на трифазен анализ в първия дял, последван от отново трикратно повтарящата се опозиция *Soggetto – Contrasogetto* в средния дял) и логична градация: от началното спокойно повествователно въвеждане към музиката на Албена Врачанска, през конкретиката на избраните опуси и вметването им в генеалогията на музикалната криптография, първоположена от Жоскен де Пре, до извеждането на финалните концептуални заключения на изследователя.

Във встъпителния **Преамбюл** авторът много ясно мотивира избора на обекта, границите на полето на своето изследване, поставените цели, избрания тип аналитичен подход и особеностите на самата структура, пояснява идеята за метафорично въведените заглавия на отделните части, в съответствие с изследователските действия, извършвани в тях. При детайлното разглеждане на трите клавирни пиеси *Кристален сън*, *Горящи сенки* и *Само сенки*, макар и следващо еднаква схема – **Прелюдия** (своеобразна биография на творбата), **Токата** (анализ с проследяване на музикалната криптография) и **Фантазия** (извеждане на цялостната характеристика на пиесата, мястото ѝ в творчеството на композитора, както и важната роля на изпълнителя, за когото е създадена), авторът умело представя по различен начин не само образната уникалност на всяка една пиеса, при тяхното сравняване и отграничаване, но и разкрива различни черти от композиторския почерк на Албена Врачанска в постепенното надграждане на музикологичната си концепция за нейния индивидуален творчески стил. При това той намира и многообразие в лексикалното и терминологично открояване на най-характерното в трите отделни опуса.

За основната цел на автора – „да се разгърнат допълнителни смислови планове при разглеждането на клавирната музика на Албена в един максимално широк исторически и социокултурен контекст“ (с. 12), особено

значим е вторият, най-обемен дял в разработката, наречен **Ричеркар**. Именно тук Илия Граматиков проявява в най-голяма степен своята способност за свободно движение през пространното вековно поле на музикалната летопис, с ерудицията на историка и фантазията на разказвача, дешифриращ скрити символи и послания, предлагащ оригинални мисловни находки. Обръщайки се като отправна точка към фигурата на Жоскен де Пре, той не само разглежда многоаспектно неговата *Missa Hercules dux Ferrariae* с особено важния за дискурса на конкретната разработка похват *soggetto cavato*, но разгръща обширна цялостна картина на ренесансовата епоха, със значимите събития в общественения и културен живот, философски постулати на хуманизма, ролята на композиторската фигура като социален фактор. С приносно значение в това отношение тук е и богато въведената историческа, културологична и музиколожка литература, с различни становища и дискуссионни въпроси. А находчиво избраният диахронен музикологичен наратив с противо/съ/поставяне на *Soggetto* и *Contrasoggetto* прави леко превключването във времето при извеждането на съответните паралели. Така клавирните пиеси на Албена, „интерпретирани в настоящото изследване като музикални енигми“ (с. 185), могат естествено да бъдат поставени и обсъждани редом с криптографските музикални решения на Бах, Шуман, Шьонберг и др.

По същия лек и естествен начин Илия Граматиков неусетно и съвсем логично вплита в амалгамата от музикалноисторически и композиционнотехнологични проблеми и ред въпроси, свързани с композиторската реализация и функциониране в съвременната ситуация, както и с ролята на изпълнителя – стимулатор за сътворяване на музикални творби.

Като заключителен трети дял, **Постлюдия** предлага във финалните три Мото поглед към още три опуса на Албена Врачанска – *Почакай, моля!*, *Загадъчен сън* и петте миниатюри *Скрити букви*, наблюденията над които

позволяват на изследователя да разшири представата за диапазона на композиторските ѝ търсения и да дефинира обобщено нейния „изтънчен минимализъм“ с определението „музикална типография“.

Тази книга представлява един интересен случай, при който един „ограничен“ като параметри (тип музикален материал, обем, период) музикален обект е провокирал „безгранична“ музикологична рефлексия, изграждаща мащабна концепция за музикалната криптография през цялата музикална история.

Формулираните от автора Приноси на труда напълно съответстват на неговото съдържание. Към тях бих отбелязала и обемната Библиография, забележително коректно и ясно подредена по раздели и обхващаща изследвания на различни езици от 17 до 21 век, активно функциониращи в текста.

Към отличните си впечатления от книгата бих добавила и самия маниер на изложение, издържано със стилизиран, високо академичен език като терминология и формулировки и същевременно течащо леко, интригуващо, увличащо. Смятам, че тази книга би била ценно допълнение в историографската литература и за студенти, и за всички други, интересувани се от явленията в историята на музиката и съвременната музика.

Имайки предвид досегашната професионална реализация на кандидата като респектиращ изследовател и педагог, безспорно приносяния характер и актуалност на неговите разработки за съвременната музиколожка наука и професионално обучение, както и високите качества на конкретния представен труд, с който кандидатства в настоящия конкурс, мога убедено да подкрепя кандидатурата на доц. д-р Илия Граматиков за получаване на Академичната длъжност „Професор“.

София, 26 април 2024

Проф. д-р Анда Палиева